

1767, 3

55

14

9

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

NEXU

PHILOGIÆ

CUM

PHILOSOPHIA

QVAM

ADNUENTE AMPLISS. PHILOS. ORDINE
IN REGIA ACADEMIA GRYPHICA

SUB PRÆSIDIO

VIRI AMPLISSIMI ATQVE CELEBERRIMI

DNI. MAG. PETRI AHLWARDT

LOG. ET METAPH. PROF. REG. ORD. ACAD. SCIENT. MOGUNT. MEMBRO
ET FACULT. PHILOS. H. T. DECANO.

AD

GRADUM MAGISTERII OBTINENDUM
IN AUDITORIO MAJORI

D. XII. MAJI A. R. S. MDCCLXVII.

PUBLICICE VENTILANDAM EXHIBET

JOH. ADAMUS TINGSTADIUS

SUDERMANNIA SVECUS.

H. A. M. S.

GRYPHISWALDIÆ TYPIS A. F. RÖSE.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
XENU
HILLOGIA
CUM
PHILOSOPHIA

AVANTIS AVANTIS AVANTIS
IN REBUS ACADEMICIS
SUI FORTISSIMO
VITAE FORTISSIMO FORTISSIMO
FORTISSIMO FORTISSIMO FORTISSIMO
FORTISSIMO FORTISSIMO FORTISSIMO
FORTISSIMO FORTISSIMO FORTISSIMO

GRADUM MAGISTRI
IN PHILOSOPHIA
DE REBUS ACADEMICIS
FORTISSIMO FORTISSIMO FORTISSIMO
FORTISSIMO FORTISSIMO FORTISSIMO

GENERALINNAN OCH FRIHERRINNAN
HÖGWÄLBORNA FRÜN
FRU
ULRICA VON BERCHNER

EDERS NÅDE.

Et ringa arbete fordrar billigt skydd och hägn under et Högt Namn, at det med så mycket större anseende och wärdighet, må kunna wisa sig för allmänheten. Af samma grund driftar jag mig ock så, at i diupaste ödmjukhet tillskrifwa EDERS NÅDE närwarande Academiska Snilleprof, samt utaf glantsen af EDERS NÅDES Högtwördade Namn låna en prydnad, som

* 2

kan

kan ersätta bristen af des eget värde. Den förtient och det anseende af välgrundat tycke och ynnest för bokwett och des idkare, som EDERS NÅDE sögar til de öfriga sitt Höga Stånds lysande egenskaper, at icke anse et litet pappers offer för något sin Höghet o-wärdigt, är ock det, som härutinnan gör mig upmuntrad.

Men jag anser äfwen wäl detta för det endaste lyckeliga tilfälle, mig kunnat gifwas, at offentligen å dag lägga den diupaste wördnad och Högaktning, et tak-samt hierta kan hysa emot flerebanda slags undfängen oförtient Gunst. Jag är dock icke så förmäten, at jag med något mit bemödande skulle söka min dryga skuld at aförda, eller at kunna upräkna alla de prof af ynnest och wälgörande, hwarmed EDERS NÅDE Nådgunstigt behagat öfwerhopa mig ey mindre än mine K. Föräldrar. EDERS NÅDES höga ädelmod tillåter ey heller detta, och min egen oförmögenhet skulle härutinnan äfwen så litet kunna uträtta, som sielfwa bemödandet är såfångt. Jag will allena skatta mig lyckelig, om mit företagande med wanligit Nådgunstigt wälbehag sige blifwa uptagit, och tillika ansedt för et wedermäle af samma min wördnad, min skuld och förbindelse. Deraf sige jag tyda en ny försäkring om fortfa-randet af EDERS NÅDES oskatbara Gunst.

Mit

Mit beständige föremål skall blifwa, at under tro-
gna förböner tillönska EDERS NÅDE alt det, som
kan göra EDERS NÅDES återstående lefnad både
lång, rolig och fäll. Och kunde Himmelens Gynn-
ande härutinnan fullkomligen svara emot min önskan,
skulle den wisseligen sträcka sig längre, än egen foga-
lighet kunde tillåta någon at önska sig sielf. Jag skall
emedlertid räkna mig lyckeligast, at städse få wara wärd
at kallas,

HÖGWÄLBORNA FRU GENERALINNANS
OCH FRIHERRINNANS

EDERS NÅDES

aldredmiukaste Tienare

JOH. ADAM TINGSTADIUS.

A MONSEIGNEUR
LE COMTE
NICOLAS BIELKE,
GOUVERNEUR DE LA PROVINCE DE SUDERMANNIE,
COMMANDEUR ET CHEVALIER DE L'ORDRE DE
LETOILE DE NORD.

MONSEIGNEUR.

Ce n'est pas pour suivre une coutume ancienne, mais pour satisfaire à mon devoir et à mon inclination parfaite, que j'ai l'honneur de VOUS dedier un petit echantillon de mes ouvrages Academiques. VOUS aimez les Muses et VOUS favorisez tous ceux, qui les cultivent. Pour moi, VOUS m'avez honoré d'une
grace

grâce et d'une bienveillance si grande, que je me rendrois coupable de l'ingratitude la plus condamnable, si je négligeois une occasion si favorable, de VOUS donner des assurances très humbles de mes profonds respects et de ma vive reconnoissance. Mais cela m'est un sujet de confusion et de gloire tout ensemble. Je fais gloire de VOUS pouvoir reverer et de VOUS être redevable, mais en même tems je me sens tout rempli d'admiration et de honte de ne pouvoir dans l'impuissance, ou je me trouve, faire rien pour exprimer mes sentimens respectueux.

Agréez donc cet hommage, et recevez le, je VOUS conjure, d'un oeil gracieux comme un temoignage de la pureté de mon intention et de mon empressement, en me permettant la liberté de VOUS supplier, de me vouloir accorder à l'avenir l'honneur de VOS bonnes graces, que je regarde comme le plus grand bien de ma vie. Je m'estimerai hûreux, de n'en être pas indigne par un attachement et un zèle infini, et de pouvoir un jour être en état de VOUS en montrer ma reconnoissance très humble, d'une maniere plus réelle. En attendant, la loi, que VOS merites me prescrivent, me sera toujours la plus douce, d'adresser des prierres ardentes à l'être Suprême pour VOTRE conservation, pour celle de la COMTESSE VOTRE chere EPOUSE,

SE,

SE, et' enfin pour la felicité de toute VOTRE ILLU-
STRE FAMILLE, afin que VOTRE nom celebre,
si aimable à tous les hommes, fleurisse toujours à la
joie et à la prosperité de la Patrie, comme le desire,
avec une soumission profonde,

MONSEIGNEUR,

VOTRE très, humble
et très obeissant Serviteur

JEAN ADAM TINGSTADIUS.

§. I.

Ad socialitatem conditus, & sana præ ceteris animantibus ratione præditus, homo, id a creatore quoque opt. Maximo, accepit commodi & facultatis, ut & rationis suæ sensa verbis ac sermone exprimere, cum sociisque communicare possit. Quanta itaque sit præstantia linguarum earumque cognitionis, nemini certe, qui ad earundem in communi vita usum vel sobrie attenderit, non perspectum esse crediderim, adeo ut, si commendanda illa sit, mea jam commendatione haud tamen indigeat. Media nempe hæc subministrant, ad notitiam perveniendi uberiorem eorum, quæ & Dei gloriam, & hominum promovebunt felicitatem, viamque nobis præmonstrant, qua ad interiora, quæ rationale animal ornabit, sapientiæ penetremus, certissimam; *nec sane alia, ad veterem barbariem reducendam, magis compendiosa est via, quam si linguarum studia intereat, uti monuit S. quondam Germaniæ Præceptor, PHIL. MELANCHTON a).* Quare, ut recte & scienter adhibeantur media hæc, quam maxime est necessarium. Adeoque minime quidem illi sunt audiendi, qui, ut folius quoddam memoriæ opus, studium tractant Philologicum, quique vel
A in

a) De usu ac necessitate L. L. S. S. Tom. 3. ovar. p. m. 806.

in nuda tantum vocabulorum copia, vel inani quodam verbo-
 rum aucupio, totum illud quantum constituunt; sed & ipsi
 sciant, veram ac genuinam Philologiam, non nisi iudicio soli-
 do & exulto superstrui, cum saniorique arte conjungi Philo-
 sophia, quæ quidem non veritatem modo invenire, sed inven-
 tam fini quoque nostro convenienter accommodare, docebit,
 removendis præjudiciis, illis animorum pestibus, & fulcris stul-
 titiæ stultorumque, qui ignorantiam suam excusantes potius,
 quam confitentes, quidquid occurrat, vel contemnunt, vel re-
 jiciunt. Hinc & Philosophiæ cognitionem, cognitionisque
 rectam applicationem merito præsupponere Philologiam, nec
 ullus negaverit, nisi qui, eodem hoc præjudiciorum contagio
 affectus, contenderit, meram illam tantummodo esse
 λογιστικήν, quæ non nisi circa apices & voces versatur. Præ-
 clara sunt, quæ hanc in rem differit Celeb. JO. AND. FABRICIUS.
 Ita autem ille b): *Damit man die Philologie, nicht als ein blosses Ge-
 dächtniswerk treibe, sondern sie dazu anwende, wozu man sie billig an-
 wenden soll, weil sie eine Wissenschaft ist, die zur Gelehrsamkeit gehört
 und zu den Hauptsachen der Gelehrsamkeit dienen soll, so muß derjeni-
 ge, der ein guter Philologus seyn will, sonderlich in der Weltweisheit
 wohl geübt seyn und also Philologie und Weltweisheit immer mit einan-
 der verbinden.* Et paullo post c): *Man muß eine Sprache nicht so
 wohl bloß mit dem Gedächtnisse, als vielmehr mit der Urtheilungskraft
 erlernen, auch sich vor den Fehlern der Sylbenstecher, Wortkönige und
 Sprachkünstler, als der Calmeyserey, Pedanterey, Grobheit, Tadel-
 sucht, Grillenfängerey, dem Eigensinne und dergleichen, dadurch die
 schönen Wissenschaften in Verfall kommen, hüten, deswegen auch
 gleich die Erlernung der Sprachen mit dem Christenthume und einer gu-
 ten Weltweisheit, sonderlich der Moral verbinden.* Quæ cum ita sint,
 nexum huncce, quem habet Philologia cum Philosophia amicissimum,
 Dissertatione qualicunque breviter adornare, operæ pretium
 duximus. Ceterum propriæ in nobili hocce argumento rite
 pertractando, infirmitatis memores, benigniorem a Te H. L.
 conatuum nostrorum confuram, & in subievanda inopia nostra

fa-
 b) In seinem Abriss einer allgemeinen Historie der Gelehrsamkeit Erster
 Theil p. 71.

c) pag. 85.

favorem ac opem, expetimus, secundum commune illud Hebræorum:

כורך נותן ליעף כח ולאין חונים עצמה ירבה

§. II.

Quo vero melior nobis anfa detur, nexum huncce percipiendi, inprimis illud est faciendum, ut, quam *Philologia* tribuamus notionem, paucis demonstramus, idque eo potius, quod non omnes easdem illius sibi forment ideas. Sunt enim, iique non pauci, qui, inter *Philologiam* litterasque humaniores accuratius distinguentes, illam vocant eruditionem instrumentalem verbaalem, has vero eruditionis instrum. realis nomine insigniunt, atque adeo sensum *Philologiae* intra limites folius restringunt *Grammaticas*, quæ linguam quandam simpliciter tantummodo legere, scribere ac intelligere docet. Cum his autem, non tanta nobis, de *Philologiae* cum *Philosophia* nexu, est controversia. At nec vero defunt illi, qui *Philologiam*, aut cum critica confundunt, aut sub *Grammatica* totam comprehendunt. Ceterum discant hi inprimis, inter *grammaticam* & *Philologiam* idem intercedere discrimen, ac inter *φιλόλογον* & *λογοφιλον*, veteribus sic dictos, quod & recte quidem observarunt Romani antiqui, dum *φιλόλογος* eos appellarunt, qui variae elegantiori eruditioni operam navabant, *λογοφίλος* autem illos dixerunt, qui ipsas solummodo linguarum litteras sectabantur d). Rectius igitur numerum ineunt, qui notionem *Philologiae* latius omnino extendunt, & quidem ad ipsum quoque pulciorum, uti dicuntur, litterarum studium atque cognitionem, quibus etiam nos, hac in re, eo magis ad stipulamur, quod plurimæ quidem, quæ sub humanioribus alias comprehenduntur, disciplinae non nisi ad perficiendam linguarum cognitionem spectent. Complectitur enim ambitu suo *Philologia*, *Grammaticam*, *Rhetoricam*, *Poeticam*, criticam, quin etiam notitiam *Historiae*, antiquitatum, *mythologiae* & quæ sunt rel. Quare & recte definitur, per scientiam de linguis, & iis, quæ

A 2

ad

d) Conf. inprimis JO. GEORG. WALCHII proleg. in *Histor. crit. L. L. p. 2.*

ad veram earundem cognitionem atque usum pertinent. Et hocce quidem sensu, considerata Philologia, plurima sane cum Philosophia habet communia, quippe quæ illam ad eandem habet relationem, ut Philosophia & rationem in se contineat Philologie, & certo respectu, ipsa etiam ab illa pendeat, adeo ut nec hæc, sine præsupposita illa, nec illa sine hac existere facile possit, quam nos harmoniam & commercium suavissimum, unica voce *nexu*, indicatum volumus.

§. III.

Ut vero paullo clariora fiant hæc, quæ §pho præcedente de nexu nostro prædicavimus, de *Philosophiæ* vocabulo nonnulla quoque addere lubet, adeo ut recte quidem intelligant omnes, quamnam potissimum vim ac potestatem eidem tribuamus, corrigendis iis, qui non nisi squalidam, distortam tenebrisque obscuratam illius sibi forment imaginem. Quare ea de re cogitantibus, illud primum nobis occurrit, quum Philosophia id imprimis agat, ut distincte de omnibus, perspicue ac solide cogitare doceat, & hunc quoque in finem, animos præparet poliatque nostros; maximam & evidentissimam omnino in Philologia, esse necessitatem Philosophiæ, tam *Theoreticæ* & rationalis præsertim, quam subministrant Logica & Metaphysica, quæ quidem prima cognoscendi principia, primasque tradit veritates, quæ in aliis scientiis, alias deinde producent ac demonstrabunt veritates; quam etiam *Practicæ*, quæ, si cum *Theoretica* conjuncta fuerit Philosophia, id profecto efficit, ut finis Philologiæ feliciter obtineatur. Quid, quod si ipsum deinde, quem ex aliis quoque scientiis, & quæ ad superiores alias facultates referuntur, disciplinis, non minus habet Philologia, ac iisdem ipsa præstat, usum respiciamus, etiam eo respectu, latius heic sumi, fatendum est, vocem Philosophiæ, & quidem pro eruditione quavis, ex ratione solide cognita.

§. IV.

Objectum Philosophiæ rationalis sunt cogitationes dirigendæ ac ordinandæ, Philologiæ vero sunt verba. Quale igitur inter hæc objecta, cogitationes scilicet & verba datur com-

commercium, talis inter disciplinas quoque eorum est nexus, videlicet arctissimus. Ut vero harmoniæ huius clarius exponatur natura, ad ea primum, quæ ex Philosophia, diversis Philologiæ partibus, proficisci possunt, requisita attendendum est. Qua quidem in re, non adeo tamen morosi sumus Philosophiæ aestimatores, ut ab eadem penitus, seu ad omnes suas partes, pendere Philologiam, adseramus; potiores solum & primarias ejus functiones, quæ sine Philosophia administrari non possunt, enumerare sufficiet. Et sic, in eo potissimum quidem versatur Philologia, ut doceat rationem, & mentis cogitata sensaque sermonis recte exponendi, quod docet Grammatica, & ea quidem distincte ac ordine proponendi, ut persuadeantur alii, quod ex Rhetorica hauritur, & sermonem tandem rite examinandi ac dijudicandi, quod critices est officium. Quapropter per singula hæc Philologiæ munera eundo, quid in iisdem rite obeundis pertractandisque valeat Philosophia, breviter ostendimus.

§. V.

Initium ergo a *Grammatica* faciamus. Hæc ea præstat, ut linguam & recte loqui ac scribere, & secundum recta principia explicare & determinare possimus. Partes ejus vulgo itaque duæ maxime constituuntur, *Technica* nempe & *Hermeneutica*, quarum si illam primum pensitemus, satis apparebit, quantum ea ex Philosophia habeat præsidii, imprimis quæ ad *Etymologiam* spectant & *Syntaxin*. Docet enim Etymologia, quotuplici ratione diversis rebus, secundum distinctas affectiones, relationes, mutationes, tempus ac locum diversa accommodentur imponanturque nomina, ut accuratius exprimantur ideæ, quas signabunt verba, ideoque & rationes eorum non nisi philosophiæ cognosci ac explicari possunt. Sic v. g. dantur ideæ rerum, aut per se, aut per alia, subsistentium, hinc *nomina*, quæ sunt vel *substantiva*, quibus substantia rei significatur, vel *adjectiva*, quæ attributum s. modum ejus permanentem indicant; Dantur ideæ, quas habemus de modis successivis, sive potius de mutationibus rerum actualibus, hinc *verba*, quæ secundum discrimina & varietates, quæ in rebus sunt, mutationum, etiam dif-

differunt; Suntque tandem ideæ, quas de rebus, sub certis circumstantiis temporis, loci, normæ, viriumque graduum spectatis, nobis formamus, & hinc quidem *adverbia*, *conjunctiones*, *præpositiones* atque *interjectiones* oriuntur. Quod ad conjunctionem porro idearum attinet, quam præmonstrat & docet Logica, illi respondet Syntaxis, cujus ita est ordinem ac juncturam instituire verborum, ut cum illa hæc conveniat. Plura omnino hac in re adferremus, si limites dissertationis institutique ratio ea paterentur. Non enim heic animus est, perfectum informare grammaticum, sed nonnulla tantummodo indicare, quæ, quem in hanc grammatices partem influxum habeat Philosophia, quodammodo ostendere ac comprobare possint. Qui vero de applicatione ejusdem, plura insuper desiderat, adeat *CEL. ISR. TH. CANZIUM*, in elegantissima de *Rudimentis Grammaticæ universalis* dissertatione, *Mr. de TRIGNY* dans la *Grammaire générale & raisonnée* etc.

Vivas equidem linguas, sine accurato præceptorum, quæ tradit Grammatica, usu, & intelligere & expedite quoque loqui facile posse quemvis, etiamsi lateamur; in mortuis tamen difficilius hanc calcari viam, nisi rite eadem teneantur, aperte constat. Unde & neminem mente tam esse cassum, confidimus, ut non facile videat, si ita instituat studium grammaticum, ut principia grammatices secundum rationes suas cognoscantur, solidiorem omnino atque distinctiorem fore eruditionem nostram Philologicam, & uti loquitur *Ill. 10. AUG. ERNESTI* e) evidentiora præstantioraque futura esse illa, quæ a Grammatico Philosopho tradantur & exponantur.

§. VI.

Cum vero *Lexicorum* adminiculis, nec *Hermeneutica*, nec aliæ quidem Philologiæ partes facile carere possint, quin maximam ex iisdem & lucem, & ordinem, hauriant, quam maxime vero grammatico incumbit, accuratas tradere significationum vocabulorum indices, atque adeo in iisdem e primis suis fontibus ac radicibus eruendis & derivandis, caute procedere. In orientalibus certe, aliisque accuratioribus linguis, nihil tam est com-

e) *Dissertationis de Philosophia perfectæ Grammat. §. III. p. 3.*

commune, quam quæstio quædam paullo accuratior, de vocabulo quoties oboriatur, ad Lexicorum statim confugere oracula. Hinc etiam Lexica, variis quidem accommodata linguis, formarunt innumeri fere, inter quos, ut labores nonnullorum immortales suspicere debemus ac venerari, sic & plurimi scripta tradiderunt, nullo sese commendantia opere; adeo ut optime iis quadrare possint, quæ de Grammaticis quondam questus est IO. GEORG. WALCHIUS f). Circumferuntur scilicet Lexica, quæ tam miseram præ se habent faciem, ut nescio, quid auctores eorum composuerint: ordo sæpe repugnat rerum naturæ, omniaque aliena ibi cumulata sunt. Quid enim in Lexicis est usitatus, quam notiones sæpissime vocabulorum, re ipsa radicales, cum derivativis, confundere? quid solemnius, quam ordine maxime inverso, originem vocis ex actuali, ut ita dicamus, potius, quam sensuali repetere significatione? & quid tandem magis est quotidianum, quam ex vocibus actiones, quæ circa rem versantur, significantibus, ipsius rei derivare nomen? Quæ cum ita sint, sensum nostrum, qualiscunque hoc in negotio fuerit, duce Philosophia paucis aperiemus. Verba sunt signa cogitationum nostrarum, quibus in representando signato, accurate respondere debent; cum itaque cogitationes rationem suam habeant in sensatione, utut primo cognitionis nostræ principio, omnis etenim actio passionem præsupponit, ut ex Logicis demonstratur, sponte sequitur, primas illas esse ideas, quæ in sensus incurrunt nostros, adeoque & vocabulorum, quæ illas expriment, sensualem ac passivam significationem, primam esse ac primariam, unde actualis ut secundaria est derivanda, quæ & ideo certior ac indubitata magis redditur, secundum regulam, quam apte quoque observavit CEL. ISR. THEOPH. CANZIUS g), *Omnis idea, quæ continuo ad sensus revocari potest, a phantasmate & erroribus præstatur libera.*

Hinc e. g. & quivis facile intelliget, in Arab. ALIHA obstupuit, potius quam in ALAHA adoratus est, notionem latere primariam & radicalem, cum ex stupore, qui sensus nostros invadit, facilius excitari possit idea entis s. numinis cuiusdam terribilis, quæ ad idem ad.

f) In proleg. l. c. p. 6.

g) Dissert. vit. p. 43.

adorandum nos determinat. Sic quoque, nec Hebr. פִּשְׁתִּים a פִּשְׁתִּים piscari, ut habet Cel. BUXTORFIIUS, sed פִּשְׁתִּים potiore utique jure a פִּשְׁתִּים derivandum esse, aperte contendimus, quum nulla omnino dari possit idea piscationis, sine præexistente idea piscis, quæ in sensatione externa fundatur. Namque certissima est Philosophorum regula: *Nihil unquam in actu prius, quam intellectu, nec in intellectu quicquam prius, quam sensu esse potest.*

§. VII.

Sic ad alterum Grammatices pervenimus munus, ipsam complectens *Exegesi* atque *Hermeneuticam*, quæ est scientia, integræ cujusdam Scripturæ sensum, bonæ mentis rationisque sanæ adminiculis, investigandi, investigatumque aliis exponendi. Quo quidem in negotio, etiam si generaliores suppediet Logica regulas, haud tamen omne illud, quod verum determinabit Hermeneuticum, complectitur, memoriæ eisdem mandasse, nisi rationes earum ex Philosophia saniori hauriendæ, solide antea & distincte cognoscantur. Quid, quod interpreti nec solus sufficit Lexicorum usus, qui in explicanda propria & communi vocum significatione versatur, nisi ipsas quoque ideas vocibus ab auctore conjunctas explicare sciat; tam cum magna sit diversitas ac dissimilitudo linguarum, adeo ut, si ab una lingua in aliam scriptura quædam esset transferenda, verba sæpe ad eandem indicandam ideam, sibi invicem respondere non possint, quam, quod vocabula etiam inveniuntur, unius ejusdemque linguæ, quæ non ubique eandem præ se ferant notionem. E. c. si occurrerit apud Christianum quendam auctorem, vocabulum *Deus*, apud classicum vero profanumve, illud *Dii*, num eadem hæc duo ratione & modo essent intelligenda ac interpretanda? aut num voc. *Dii* lat. eundem ac אֱלֹהִים Hebr. sensum vel ideo involvit, quod utraque pluralis, sic dicti, sint numeri? vix credo. Is igitur scripturam intelligere consetur, qui legens, eadem ac scriptor cogitat, adeo ut nec ampliores nec arctiores animo observantes habeat ideas, ac habebat ille scribens. Cum vero multi in legendo, non eandem ac auctor ideam, vel eandem, sed non satis distinctam ac

adæquatam, vel etiam nullam prorsus habeant, fit, ut non omnes omnia intelligant scripta, quæ & ideo *obscura* dicuntur. Hinc itaque, ut rite explicentur, claraque omnibus reddantur scripta, maxime interpretis refert, ut obscuritatem & ambiguitatem detegere ac tollere studeat, quæ tam ex ipsis ideis, quam ex verbis & constructionibus verborum oriri videantur. Et hic quidem tanto sane major est necessitas Logices, quanto meliorem ea in re magistram & judicem sola se illa præbeat. Etenim docet, non ideas modo simplices a compositis, singulares a particularibus, abstractas a concretis, adæquatas ab inadæquatis, obscuras a claris, ad evitandam, quæ non minus ideis, quam verbis hæere potest, obscuritatem, internoscere; sed quo clariores sint ideæ, per verba expressæ, inter terminos quoque fixos & vagos, univocos & æquivocos, vulgares & technicos, proprios & impropriis, recte distinguere. Quid, quod obscuritati, quam præbere videntur integræ constructiones, repellendæ, clarissima ex analysi Logice accedat. Lux, sola enim hæc cohærentiam sermonis, seriem cogitationum, nexumque examinat propositionum; propositiones tam simplices quam compositas, tam complexas quam incomplexas detegit ordinatque; & in singulis situm limitesque subjecti ac prædicati inquirat. Nec in locis denique scripturæ, qui sibimet ipsis contradicere existimantur, conciliandis, pedem quidem ullum promovere potest interpretes, nisi leges prius, quas de vera oppositione tradunt Logici, probe habuerit cognitæ, quippe ad quas, secundum varias & subjecti, & modi, & temporis circumstantias, utraque examinanda sunt loca.

§. VIII.

Hermeneuticæ proxima, quin & affinis est *Rhetorica*, illa videlicet Philologiæ pars, quæ verba apte disponere, & in sapientem ac perspicuam cogitationum seriem efferre docet, si ve id fiat loquendo, si ve scribendo. Nimirum hæc ostendit rationem, qua mentis cogitata perspicue, ordine & suaviter sunt exprimenda, adeo ut auditores lectoresve proponenda non modo intelligant, sed de veritate quoque eorundem convincantur. Quamobrem nec eo quidem absolvitur munus Rhetoris, ut

B

ver-

verborum pompa in coelum quasi assurgere studeat, copiamque quandam vocabulorum in se licet vel maxime æquivocorum, impropriorum & inanium in medium proferat, aut etiam nonnulla, quæ voluptatem aliorum afferant animis, inveniatur; sed inventa ordinate omnino disponere & exprimere oportet, adeo ut verba & cogitationibus respondeant, & claram earundem exhibeant imaginem. Namque, ut mea faciam verba Cel. 10. AUG. ERNESTI h) *tumida fit oratio, quum verbis magnificis h. e. res grandes significantibus utimur in rebus minime grandibus exponendis.* Cum vero in perspicuitate summa ponatur virtus oratoris, nec recte quidem ac distincte loqui possit ullus, nisi distincte antea cogitaverit, vana certe atque inanis tota Rhetoris in disponendis verbis, est opera, nisi Logices ita fuerit peritus, ut in ideis, non minus ac in ipsis, quæ eas signabunt, verbis ordinem servare sciat aptum, atque adeo & a nimia in transponendis vocabulis licentia cavere, & a terminis æquivocis, otiosis aliisque, qui non nisi obscuritatem offundunt orationi, abstinere studeat. Quod, ad præcavendam obscuritatem, quæ ex immunditie vocabulorum & phrasium in se spectatarum, de eorundem delectu est observandum, id ad prudentiam spectat grammaticam, quam & ideo supponit Rhetorica, de ea autem non heic laboramus. Ast in proponendis veritatibus, opus quoque est suavitate, eum in finem, ut delectentur auditores sectoresve, atque exinde, ad sectandum bonum, sensim flectantur & impellantur. Igitur & præcepta de ornatu verborum tradunt Rhetores, quæ tamen non ita sunt explicanda, ac si sola orationis pulcritudo & suavitas ex ipsis proficiscatur verbis; licet enim nec iis sua deest pulcritudo, si nempe sint usitata probataque, nec obsoleta & barbara, suavitas tamen orationis omnem fere, ex pulcritudine concinnaque serie idearum, ortum ducit suum. Delectamur enim non nisi perfectissima rei explicatione, quamobrem & pulchra dicitur idea, quum perfecta, distincta, ac plane ejusmodi est, ut rei quam maxime dilucidam claramque, & optime expressam animo sistat imaginem i). Tametsi multa vocabula nihil ipsa habeant jucundita-

h) *Differt. cit. §. XX. p. 28. i) 10. AUG. ERNESTI Diff. c. §. XXIII. p. 31.*

tis, fit nihilominus, ut ex apta eorum compositione grata quam maxime oriatur oratio, quæ & maximam in animos audientium vim habet atque efficaciam. Quare, qui ornatus hujusmodi in loquendo ac scribendo indolem & rationem cognoscit, is certe & majore cum sale majoreque cum fructu, eosdem adhibere, & a nimis verborum flosculis, iisdemque sæpissime affectatis, superfluis ac intempestivis, qui plerumque aut nullas, aut deceptrices tantummodo excitare solent ideas, abstinere facile poterit.

Habet vero Rhetorica plurima cum *Psychologia* quoque communia. Ex hujus enim principiis, cum cognoscantur affectus commotionesque animi, non difficulter apparebit, qua ratione illi sint incitandi sedandive. Atque sic melius quidem adhibentur figuræ, quæ ipsum affectuum modum imitantur, adeo ut res ita vivide represententur, ut auditores s. lectores, ope imaginationis, eas non solum percipiant, sed sensu quoque earundem afficiantur. Sicut recte quidem FRANCISC. BACO DE VERULAMIO: *Rhetoricæ ait, minus est, Phantasiæ subservire, atque dictamina rationis illi applicare & commendare, ad excitandum appetitum k).* *Physicæ* autem id acceptum refert Rhetorica, ut ex illa similitudines petere possit, ad illa, quæ extra sensus occurrunt, illustranda, eo commodiores, quo ex rebus, sensus nostros externos afficientibus, sæpius desumantur, quæque & ideo Rhetori maxime sunt necessariæ, quod ab iis omnifere venustas ejus pendeat. Unde & egregie b. m. Vir AUGUSTINUS: *Rerum inquit Physicarum ignorantia facit obscuras figuratas locutiones, quum ignoramus vel animantium, vel lapidum, vel herbarum naturas, aliarumque rerum, quæ plerumque in scripturis similitudinis alicujus gratia ponuntur l).*

§. IX.

Supereft autem, ut de *Criticæ* sensum nostrum nonnullis indicemus, quæ est habitus regulas, quæ ad linguæ cujusdam spectant perfectionem, rite dijudicandi, emendandi & ad veram applicandi praxin. Referunt hanc alii ad grammaticam, alii secus, ut distinctam *Philologiæ* eam tractantes partem.

B 2

Hæc

k) *De augm. scient. Lib. VI. c. 3.* l) *De doctrin. Christ. l. II. c. 16.*

Hac vero de re. nullam nos movemus quæstionem, cum a eiusque arbitrio hoc pendeat, quatenus Grammaticæ amplior arctiorve tribuatur vis ac significatio. Inquiremus tantummodo hic, quid in critica administranda valeat Philosophia, imprimis rationalis; quemadmodum videlicet scite CRATES apud Sextum monet: τὸν μὲν κριτικὸν inquires, πάσης δὲ λογικῆς ἐπισήμης ἔμπερον εἶναι m). Ut a græc. κρισις *judicium*, nomen suum sortita est critica, ita in iudiciis quoque ferendis maxima ejus ponitur opera, quotque modis iudicium rationis circa verba exerceri potest, tot illa habet partes n). Sententiam nempe ferre debet, non de verbis solum, sed de eorundem quoque, in propositionibus constituendis, nexu, & ipsis, quæ hinc exprimentur, veritatibus, dijudicando utrum veræ sint, an falsæ; utrumque distincte explicatæ propositæve sint, an secus. Quod si prospere procedet iudicium, exactum omnino præmittendum est dijudicandorum examen. Atque adeo primum Criticum oportet, secundum ea, quæ de Hermeneutico præced. §. 7. statuimus, ipsa verba & propositiones rite internoscere atque distinguere; deinde, si occurrerent scripta quædam, maxima licet vocabulorum copia referta, certis tamen rationibus, legitimis conclusionibus & ipso quoque ordine destituta, nec in eo minor constituitur muneris critici ratio, ut propositiones quoque, earumque, unde deducuntur, rationes, secundum regulas, tam convenientiæ & disconvenientiæ ipsarum, pariter ac idearum, quam definitionum atque divisionis Logicæ, rite scrutetur, conclusionesque secundum regulas ratiocinandi, earumque ordinem diligenter exploret. [De examine verborum constructionumque grammatico non jam loquimur.] Hinc itaque, naturam & constitutionem propositionum ac syllogismorum nosse, maxime est critico necessarium, quod si unum ex Logica hauriatur, esset id certe, ad demonstrandam ejus in studio critico necessitatem evidentissimam, satis ac sufficiens valde. Inventis erroribus, detectisque, Logica duce, quæ sub veri velamine sæpius obteguntur, falsis, critici demum est, corrigere,

m) *Contr. gramm. c. III.*

n) *Conf. Clar. CHRIST. AUG. HEUMAN. parerga crit. p. 9 seqq.*

rigere, rejicere judiciumque ferre, qua quidem in re, licet a Philosophia id habeat, ut rationes falsitatis certas ac indubitatas teneat proferatque, Logicae tamen, quoad dispositionem intellectus sui meliorandam, maximum debet. Hæc enim, dum in cognoscendo vero & falso, intellectum præparare ac perficere nititur humanum, plurima & errorum & præjudiciorum tollit obstacula, quæ studium hocce tam nobile plerumque alias affligere solent.

Cum ad Philologiam recte obeundam, *Historiæ* quoque requirantur subsidia, nec in iis quidem applicandis, contemnenda est Philosophiæ utilitas. Hujus enim ope, non solum quid verum sit, quidve falsum, quid vero simile, quidve dissimile, optime, uti jam dudum monuimus, videri potest, sed ex nexu quoque mundi, & quæ in mundo contingunt rerum, probabiliter de ipsa veritate quarundam, in historiis traditarum, rerum, concludere possumus, qui fit, ut non omnibus, quæ nugantur sæpius historici, fides facile habeatur.

§. X.

Licet vero, ad explicandas proponendasque, quin & dijudicandas veritates, maximum præsidii contineant præcepta Logica, ut supra demonstravimus, omnis tamen hac in re valde sterilis est nifus, nisi iisdem, aliarum scientiarum, imprimis vero ipsarum, de quibus agitur, rerum solida jungatur cognitio. Namque præter disciplinas instrumentales, ut sunt Historia, chronologia, geographia, genealogia etc. quibus minime quidem carere potest Philologus, tanto magis interest, ut disciplinæ etiam reales familiares reddantur & cognitæ, quanto in auctoribus librisque, aut explicandis, aut censendis, sæpius exhibeantur varia variarum scientiarum argumenta. Quemadmodum e. g. in Scriptura Sacra nihil fere efficient vel optimi interpretes, nisi qualicumque partim Theologiæ, partim Jurisprudentiæ, partim Medicinæ, rerumque partim Mathematicarum, partim Naturalium gaudeant notitia. Testatur enim experientia quotidiana, ignorantiam harum disciplinarum, & maximam in interpretando obscuritatem, variasque progenuisse syrtis, & inter summos quoque viros plurima excitasse certamina.

Nec aliter quidem fieri potest. Quis enim librum aut interpretari, aut examinare & dijudicare potest, quem ipse non intelligit? Quemadmodum in veritatibus proponendis & demonstrandis, nec ullus rationes adducere potest certas & convincentes, nisi easdem ex ipsarum veritatum cognitione hauriendas, ipse prius teneat. Inde vero, quod tanta sit notitiæ disciplinarum qualiscunque realium hoc in negotio necessitas, non ita tamen mens nostra est accipienda, ac si perfecta earundem cognitio a Philologo jure requiratur. Sub apparatu enim horum mediorum, nimis ab ipso fine distraheretur. Quare id tantum volumus, ut, si disciplinas hæc penitus non calear, in lisdem saltem non peregrinus sit Philologus, ea fere ratione, qua architectum VITRUVIUS o), perfectum nulliusque artis rudem formavit; his utens verbis: *Non debet nec potest architectus esse Grammaticus, ut fuit Aristarchus, sed non a grammatis; nec Musicus ut Aristoxenus, sed non Amusos, nec pictor ut Apelles, sed graphidos non imperitus; nec Plastes ut Myron seu Polycletus, sed rationis Plasticæ non ignarus; nec denuo medicus ut Hippocrates, sed non aniatrologicos; nec in ceteris doctrinis singulariter excellens, sed in his non imperitus p).*

§. XI.

Jam, quemadmodum in Philologia bene & feliciter neminem, nisi Philosophia *Theoretica* imbutum, versari posse, demonstratum est, ita nec hæc quidem consistere potest, nisi adjunctam sibi comitem habeat Philosophiam *practicam*, quæ circa pravam voluntatis nostræ ac affectuum dispositionem sanandam versabitur. Ea enim est corruptæ humanæ mentis indoles, ut intellectus lumen obtenebret, ipsique sapius dominetur voluntas. Unde quoque fit, ut libentius desiderent homines, quæ voluntati convenient, quam quæ ut bona et vera, cognovit intellectus. Itaque cum nulla intellectus perfectio, sine bono voluntatis proposito, subsistere possit, emendatum sane intellectum sequi debet emendatio voluntatis, propter arctius illud intellectus & voluntatis vinculum q). Et sic in muneribus quoque

Phi-

o) L. I. c. I.

p) Conf. J. A. ERNESTI *Diff. c. §. XV. p. 19.*

q) Conf. J. G. WALCHII *Diatribe de lit. Human. p. 527.*

Philologiæ rite fungendis, operam certe omnem perdunt, qui non sedula Philosophiæ practicæ, inprimis moralis cultura sese munierint, præparaverint. Ita pro more suo eleganter etiam sentit Laudatus JO. AND. FABRICIUS: *Ein blosser, inquiring, Sprachkünstler, Redner, Dichter, Geschichtskundiger und Alterthumskenner, ist noch etwas weniger, als ein gelehrter Handlanger, wenn er nicht zugleich in der Weltweisheit, sonderlich der Sittenlehre stark ist, einen gebesserten Willen und sich in der Hauptgelehrsamkeit umgesehen hat* r). In interpretandis auctoribus, maximum certe est obscuritas vitium. Nihil igitur in interprete magis est perniciosum, nocentiusque nihil, quam cum obscuritatem ipse ex prava sua præfertim animi dispositione adfert. Efficat enim hæc, ut facillima sæpe visu, aut ipse non prorsus videat, aut ita videat & explicet, uti propensionem affectuum suorum convenient omnia, atque sic sensum scripturæ, in se licet vel maxime clarum, implicet potius quam explicet. Quamquam nec parum ex Philosophia morali adjumenti in eo percipit interpres, quod, si quid moralitatis in se contineat scriptura, id ad perficiendos aliorum mores conferre sciat. Verum Rhetorem & ideo Philosophiam Practicam edoctum esse oportere, existimamus, ne in vana affectanda gloria, nimis voluptatibus indulgeat suis, ista enim ducti multi, ingeniose omnia inventa, magno sub verborum apparatu figurarumque Rhetoricæ strepitu, proferre student, adeo ut sensum dicendorum jucundum magis quam verum aliis reddant. Ut vero in aliis operationibus, sic & maxime in judiciis ferendis, intellectum vel plane dirigunt, vel saltem impediunt pravi affectus, quemadmodum, si quem odio habeant homines, sæpius accidit, ut ejus facta, si vel bona sint, obtrectent, contra vero, si quem diligant, facta ejus, mala licet, laudent. Adeoque, quæ de cognoscendis cohibendisque affectibus inculcat Philosophia practica, maxime ea certe critico sunt necessaria, ut, cum in judicando & emendando maxima ejus versatur opera, tranquilla mente, sub exultæ rationis ductu, dijudicanda examinare ac censere studeat. Namque longe profundius progreditur pacatus ac bene compositus animus,

in

r) l. cit. p. 233.

in introspectendis veritatibus, quam turbulentus & affectuum, iræ, invidiæ, suspicionis discordia concitatus. Uti sol in tranquilla aqua clarissime conspicitur, qui in undis fluentibus ac commotis nec recte videri, nec vim bene caloris exserere potest s).

§. XII.

Haecenus, quam sit Philologo Philosophia ne dicam utilis, sed prorsus necessaria, ostendimus, nunc itaque ad alteram nexus nostri devolvimur rationem, vi cujus Philosophia Philologia carere non potest. Quantam generatim considerata Philologia, omnibus Philosophiæ, non modo strictè sic dictæ, partibus, sed generalissime, & ad superiores quoque facultates; si extendatur notio ejus, quibusvis disciplinis ac scientiis afferat utilitatem, luce sane meridiana clarius constat. Quare ne nimii simus nolumus eam multis declarare. Cognitionem Sapientiæ, quoad ejus fieri potest, solidam sibi acquirere, omnibus certe injunctum est hominibus, cum vero hanc non ita sepe, aut vernacula lingua, aut ex informatoribus vivis obtinere possumus, quin & præceptis librorum, diversis scriptorum linguis, indigeamus; maxime necessariam judicamus cognitionem linguarum aliarum, præsertim earum, quibus communicantur veritates, fini nostro proposito inservituræ. Sine hac enim nec recte intelligi, nec cum fructu quidem legi ullus liber potest. Quamobrem & bene omnino monet Illustr. MORHOFF t) dum *Prima*, ait, *sunt, quæ disci debent, linguæ scientiarum vehicula*. Vere proinde & eleganter Philologia, *Nutrix scientiarum*, referente DIETERICO, ac *Philosophia communiter organica* appellatur, quæ quidem non instrumentum solum est eruditionis, sed partem quoque ejusdem constituit, eadem fere ratione, ac manus & pedes simul & instrumenta, & membra sunt corporis humani u).

§. XIII.

Si speciatim ad Philologiam, seu ad partes ejus attenderimus, talem omnino uniuscujusque earum deprehendimus indolem,

s) IO. IAC. RAMBACHII *Institut. Hermen. Sacr.* p. 21. t) P. I. II. VIII. 1.
u) Conf. Cel. JOH. AND. FABRICIUM l. cit. p. 79.

dolem, ut adminiculis earundem, in quibusvis Philosophiæ disciplinis perdiscendis, excolendis quin & communicandis vix ac ne vix quidem ullus carere possit. Ut enim tota fere Theologia nostra, fideique inprimis fundamenta, ex recta Scripturæ Sacræ interpretatione eruantur, atque & ideo Theologo, non minus Hermeneutica opus est quam Rhetorica, in ipsis præsertim dogmatibus aliis communicandis; sic *Juris* quoque, quorum leges civiles est penitus intelligere, explicare & applicare, *Medicis*, & ipsis quidem *Philosophis* maxime necessaria judicatur Philologia specialis, certis adcommodata linguis. Ut vero inprimis, quem a Philologia, ejusque diversis functionibus habet Philosophus stricte sic dictus, usum heic evolvamur, in eo elaborandum nobis est, ut duplici eum ratione consideremus. Atque adeo id primum hoc in negotio præstat Philologia, ut, in perdiscenda philosophia ex aliorum scriptis, terminorum Philosophorum præsertim veterum rationem explicet exponatque, & ita quidem lucem affundat scriptis illorum, quæ alias ne optimus sæpe Philosophus ipse intelligit. Occurrunt enim quam plurima, apud Philosophos veteres, loca, quæ & ideo difficilia, ambigua ac obscura dicuntur, quod linguam, qua illi sunt usi, non omnes sibi perspectam cognitamque habeant, quemadmodum nec ullus quidem scripta Aristotelis, aliorumve Græcorum Patrum, perfecte intelligere potest, nisi qui linguam rite calleat græcam. Hunc itaque in finem, grammatica, quin & Rhetorica & critica ita imbutus esse debet Philosophiæ Studiosus, ut omnia, quæ de Etymologia, analogia & anomalia linguæ, in eruendis genuinis vocum, phrasium ac idiotismorum significationibus, de dignoscendoque dicendi caractere sunt tenenda, cognita habeat, adeo ut & ea, quæ ad ipsam scriptoris linguam attinent, dijudicare ac emendare quoque, si ita opus fuerit, queat. Deinde vero, cum Philosophum non modo solide ipse ac distincte cogitare, sed clare etiam & dilucide eloqui deceat, ut & alios docere possit, eo quoque minus Philologiæ ignarus esse potest, quo certius est, accurate hic in disponendis verbis neminem quidem procedere posse, nisi præcepta, quæ tam de Syntaxi, verborumque ordi-

C

ne,

ne, ornatu ac delectu observando, quam de removendis linguæ
fordibus tradit grammatica ac Rhetorica, bene fuerit edoctus.
Quibus omnibus facile convincitur quam vere a Cel. JO. AND.
FABRICIO w) fuerit prolatum, eos videlicet, qui justam in
studio hocce Philologico negligunt operam, mundo aut parum,
aut nihil profuturos.

§. XIV.

Hæc itaque sunt paucissima illa, quæ pro ratione temporis
& facultatum, de præsentî materia proferre potuimus. Non
equidem diffitemur, multa hæc addi posse, imprimis quæ ad
adducta specialius explicanda uberiusque illustranda pertineant,
hæc vero aliis relinquimus, qui proveciores forte sunt, qui-
que in hoc studiorum genere longius adhuc sunt progressi.
Exercitii loco, generaliora modo nobis attigisse sufficiat.

w) l. cit. p. 76.

S. D. G.

ERRATA.

Pag. 2. lin. 34. pro *consuram* leg. *cenfuram*.
- 5. lin. 29. pro *Philosophiæ* leg. *Philosophicæ*.
Ibid. lin. 32. pro *parmanentem* leg. *permanentem*.

CLARISSIME DOMINE CANDIDATE,

AMICE ET POPULARIS EXOPTATISSIME.

Virtutes, quæ Te, Amice Exoptatissime, ornant, tot tantaque sunt, ut, licet minimam forsan earum partem rite pernoscere didicerint populares, omnium tamen animos ad venerationem non minus quam amorem Tui tenerrimum facili negotio excitaveris. Ne igitur mireris, Amice Exoptatissime, me, cui familiaritate Tua per tempus cum voluptate frui licuit, animi affectum continere non posse, cum Te paratum videam dissertationem Tuam gradualem publicæ luci exponere. Faxit Summum Numen, ut hic Tuus labor Tibi ex voto cedat, &, ut in Patriam redux præmia virtutum Tuarum capias uberrima! Ad me autem quod attinet, ut favori & amicitiae Tuæ etiam in posterum commendatum habeas, qua par est observantia rogo. Ad urnam usque futurus

TUUS EX ASSE

D. STOCKE.

CLARISSIMO DOMINO CANDIDATO,

AMICO INTEGERRIMO.

Iudicium quoddam amoris publicum, ut Tibi, Amice suavissime, exhibeam, quæ mihi Tecum per aliquod tempus intercessit familiaritas, integerrima illa, deposcit. Cum jam dissertatio, pro gradu conscripta, lucem propediem visura sit, non possum quin intimum animi mei affectum Tibi declarem. Nexus Philologiæ cum Philosophia eleganter discussi reddis rationes, eximiam eruditionem, ingenium & diligentiam prodentes. Te eas ab insultibus adversariorum summo applausu defensurum, persuasissimum mihi est. Atque hæc sunt, quæ Te Palladis laurea, studiorum Tuorum præmio, dignissimum faciunt. Felicem me prædico, si mihi, quamvis absenti, amicitiae documenta exhibere non intermiseris. Cæterum quævis Tibi prospera adprecatur

TUUS EX ANIMO

JOH. CHRISTOPH. OSTERMAN.

C 2

TIB

Till Herr Candidaten.

Då qwicka snillen flit ey spara;
Då alstras säkert witra mån;
Då ökes wift de Lårdas skara
Och, hwad knapt någon nekat än,
Då har man icke nödigt fruga,
At fördoms band sku lanning tugta.

At wara lård och dygder hysa,
Det äro två olika ting.
En lård kan i Cathedren lysa,
At strålar spridas wida kring;
Men lika fult i laster slafwa.
En olård kan ock dygder hafwa.

Man bör ju sätta mera värde
På dygd, än lärdom, hwar för sig.
Man bör ju skatta högt den lärde;
En dygdig högre, tyckes mig.
Men ännu mer den dygder hyser,
Och hwars förstånd af quickhet lyser.

Hos Er sig dygd och lärdom parat,
Herr *Candidat*, i ymnigt mått.
At öfwa dygd i aldrig sparat.
I bokwett han I wida gått.
Förlynen lär Er wift belöna,
At I sän skörd af begge röna.

M. FEGERMARCK.

Greifswald, 8ss., 1762-63

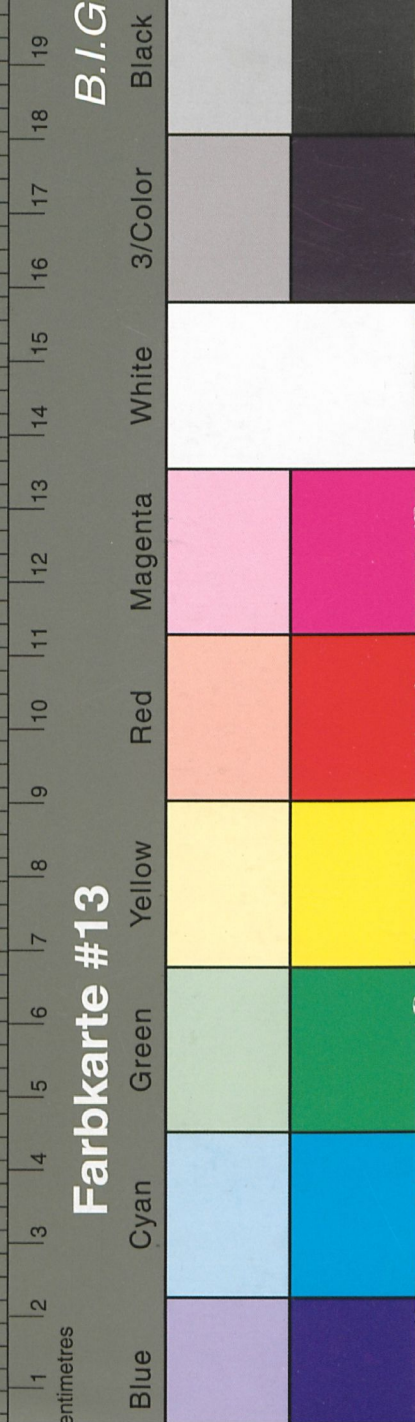
ULB Halle

3

005 372 011

Farbkarte #13

B.I.G

1767, 3

53
14

9

DISSERTATIO ACADEMICA

DE

NEXU

PHILOLOGIÆ

CUM

PHILOSOPHIA

QVAM

ADNUENTE AMPLISS. PHILOS. ORDINE
IN REGIA ACADEMIA GRYPHICA

SUB PRÆSIDIO

VIRI AMPLISSIMI ATQVE CELEBERRIMI

DNI. MAG. PETRI AHLWARDT

LOG. ET METAPH. PROF. REG. ORD. ACAD. SCIENT. MOGUNT. MEMBRO
ET FACULT. PHILOS. H. T. DECANO.

AD

GRADUM MAGISTERII OBTINENDUM
IN AUDITORIO MAJORI

D. XII. MAJI A. R. S. MDCCLXVII.

PUBLICE VENTILANDAM EXHIBET

JOH. ADAMUS TINGSTADIUS

SUDERMANNIA SVECUS.

H. A. M. S.

GRYPHISWALDIÆ TYPIS A. F. RÖSE.

